

ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИ

Маъруза: ЖИНОЯТ ТУШУНЧАСИ (1 соат)

Маърузачи: Ахраров Б., Салаев Н., Камалова Д.

1. МАЪРУЗАНИНГ НАТИЖАЛАРИ:

Маърузанинг мақсади шундан иборатки, жиноят тушунчаси, жиноятнинг белгилари, жиноятларнинг ижтимоий хавфлилик даражаси ва хусусиятига кўра таснифини ўрганишдан иборат. Шунингдек, маърузада жиноятларнинг бошқа ҳуқуқбузарликлардан фарқли жиҳатлари ҳам маърузада ўрганилади. Маъруза якунида жиноятларни таснифлашга доир қандай муаммолар мавжудлиги ва уларни бартараф этиш масалаларига тўхталиб ўтилади.

Маъруза натижасида талаба:

- чекланган вақт доирасида ўзлаштирилган ўқув материалини конструктив баён қилиш қобилияти;
- амалий мисоллар (фактлар) билан мустаҳкамланган важлар билдириш ва гуруҳда ишлаш кўникмаси;
- танқидий фикрлаш, бошқаларни эшитиш ва ўз жавобини тегишли ҳуқуқий атамалар қўллаган ҳолда асослаш;
- жиноятларни таснифлашга оид муайян амалий масалаларга (казусларга) нисбатан жиноят қонунининг тегишли нормаларини қўллай олиш кўникмасига эга бўлади.

2. ТАЯНЧ ТУШУНЧАЛАР:

Жиноят – жиноят қонуни билан тақиқланган, айбли ижтимоий хавфли қилмиш (ҳаракат ёки ҳаракатсизлик) жазо қўллаш таҳдиди билан жиноят деб топилади (ЖК 14-моддаси 1-қисми).

Жиноятларни таснифлаш - жиноятларни у ёки бу белгиларига қараб туркумларга ажратиш

3. МАВЗУ БЎЙИЧА ДАРС ОЛИБ БОРИШ МЕТОДИКАСИ:

Жиноят тушунчаси берилиб, жиноятнинг белгилари ва жиноятнинг бошқа ҳуқуқбузарликлардан фарқи алоҳида эътибор берилади. Жиноятлар ижтимоий хавфлилик даражаси ва хусусиятига кўра таснифланиб, ижтимоий хавфлилик даражаси тушунчаси, ижтимоий хавфлилик хусусияти тушунчасининг ўзига хос жиҳатлари ёритилади. Ижтимоий хавфи катта бўлмаган жиноятлар, унча оғир бўлмаган, оғир ва ўта оғир жиноятлар тушунчаси ЖК Махсус қисм нормалари мисолида тушунтириб берилади.

Жиноятларнинг ижтимоий хавфлилик даражасига кўра таснифи амалий мисоллар ва казуслар асосида муҳокама қилинади.

Маъруза давомида талабаларга Ўзбекистон Республикасининг Жиноят қонунини либераллаштирилиши муносабати билан Жиноят кодексига киритилган ўзгаришларнинг мазмун ва моҳияти тушунтирилади.

4. АСОСИЙ БЕЛГИЛАРИ:

Жиноят белгилари қуйидагилар:

- қилмишнинг ижтимоий хавфлилиги;
- қилмишнинг ҳуқуққа ҳилофлиги;
- қилмишда айбнинг мавжудлиги;
- қилмишнинг жазога сазоворлиги.

Қилмишнинг ижтимоий хавфлилиги бу – содир қилинган қилмиш жиноят қонуни билан кўриқланадиган ижтимоий муносабатларга зарар етказиши ёки шундай зарар етказиш реал хавфини туғдириши мумкинлигини англатади.

Қилмишнинг ҳуқуққа ҳилофлиги деганда – содир қилинган қилмишнинг жиноят қонуни билан тақиқланганлигини англатади.

Қилмишда айбнинг мавжудлиги деганда - содир қилинган қилмиш қасддан ёки эҳтиётсизликдан содир этилгандагина жиноят деб топилишини англатади.

Қилмишнинг жазога сазоворлиги деганда эса - содир қилинган қилмиш учун ЖК Махсус қисм моддаларида назарда тутилган жазо чораларининг тайинланиши мумкинлигини англатади.

Жиноятнинг ижтимоий хавфлилиги хусусияти тажовуз объекти (инсон ҳаёти, соғлиғи, мулк, жамоат хавфсизлиги), айб шаклига (қасд, эҳтиётсизлик) қараб белгиланади.

Жиноятнинг ижтимоий хавфлилиги даражаси қилмиш содир этилиши ҳолатлари (жиноий ниятнинг амалга оширилганлик даражаси ва босқичлари, жиноятни содир этиш усули, зарар миқдори ва келиб чиққан оқибатлар оғирлиги, иштирокчиликда содир этилган жиноятда судланувчининг роли) билан белгиланади.

Жиноятларни таснифлаш - жазо тайинлаш, жиноий жавобгарликдан озод қилиш, жазодан озод қилишда эътиборга олинади.

ЖК 15-моддасида жиноятларнинг қуйидагича таснифланган:

- *ижтимоий хавфи катта бўлмаган;*
- *унча оғир бўлмаган;*
- *оғир;*
- *ўта оғир жиноятлар.*

ҚОЛГАН МАСАЛАЛАРНИ МУСТАҚИЛ ЎҚИБ ТАЙЁРЛАШ.

5. СЕМИНАР САВОЛЛАРИ (1 соат)

1. Жиноят тушунчаси, унинг белгилари ва бошқа ҳуқуқбузарликлардан фарқи.
2. Жиноятларни таснифлаш.
3. Жиноий жавобгарлик ва унинг асослари.
4. Жиноят ва жиноятчилик, унинг сабаблари .

6. КАЗУСЛАР:

1. Умумтаълим ўрта мактабининг 9-синф ўқувчиси П. синфдошига отасига тегишли ов милтиғни кўрсатаётиб, эҳтиётсизликдан отиб юборади, натижада жабрланувчига оғир жисмоний зарар етказади. Жиноят 1995-йил 12-июн соат 14 да содир этилган. Терговчи П.нинг жиноят содир этилган вақтдаги ёшни аниқлаш мақсадида туғруқхонадан маълумотнома сўради. Туғруқхонадан келган маълумотномада кўрсатилишча, П. 1979-йил 12-июн соат 7.20 да туғилган. Терговчи П. жиноят содир этиш вақтида 16 ёшга тўлган деб ҳисоблаб, уни жавобгарликка тортади. Қонунда П.нинг жиноят содир қилиш вақтидаги ёшида ЖК 111-модда билан жиноий жавобгарликка тортиш асосланганми?

2. Яшаш жойи номаълум 13-14 ёшли ўсмир киссавурлик қилиш вақтида ушланди. Ўзини Н. деб таништирган ўсмир ёшини, турар жойини, туғилган кунини айтиб беролмаслиги сабабли терговчи унинг ёшини аниқлаш учун суд-тиббий экспертизага юборди. Экспертлар ўз хулосаларида Н.нинг ёши 13-14 оралиғида эканлигини хабар қилдилар. Н.ни ЖКнинг 169-модда 2-қисми ва 25-моддаси билан жиноий жавобгарликка тортиш мумкинми?

3. ДАН инспектори кўчада П.га тегишли енгил автомашнани тўхтатиб, П. йўл ҳаракати қоидаларини бузгани учун маъмурий қарор тузиш кераклигини айтди. П. автоинспектордан қарор тузмасликни илтимос қилиб, 50 000 сўм пул таклиф қилди. Т. пулларни олиб, уни қўйиб юборди. Терговчи Т.нинг ҳаракатини ЖКнинг 210-моддаси 1-қисми билан, П.нинг ҳаракатини эса ЖКнинг 211-моддаси билан квалификация қилади. Т. ва П.нинг ҳаракатида айб мавжудми?

4. У. никоҳсиз туғилган икки ойлик боласини йўқотиш учун унинг юзига ёстиқ қўйиб, устига ўтирди. Тахминан 10-15 минутлардан кейин боласининг жасадини латтага ўраб, ахлат идишига ташлади. У. содир этган ҳаракатнинг характериға қараб, айбини аниқланг.

5. Бир гуруҳ шахслар содир қилган безорилик жиноят иши судда кўрилаётган вақтда сохта гувоҳ Ф. судланувчи У. мазкур ҳаракатда қатнашмаганлиги, бу вақтда Ф. у билан бирга балиқ овида эканлигини айтди. Қўшимча текширувлар вақтида аниқланишича, Ф. У.нинг қариндошлари илтимосига кўра, судда ёлғон гувоҳлик берганлиги аниқланди. Ф.нинг ҳаракати жиноят ҳисобланадими?

ЎҚИШ УЧУН АДАБИЁТЛАР:

1. Рустамбаев М.Х. Ўзбекистон Республикаси Жиноят ҳуқуқи курси. Умумий қисм. I том: Жиноят тўғрисида таълимот. – Т.: Илм зиё, 2011. – 400 б.
2. Rustamboyev M.H. Jinoyat huquqi (umumiy qism). Oliy o'quv yurtlari uchun darslik. – Toshkent: TDYI, 2006.
3. Кабулов Р., Якубов А.С., Шакуров Р.Р. ва бошқалар. Жиноят ҳуқуқи. Умумий қисм. Услубий материаллар.—Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2004.—53 б.
4. Усмоналиев М., Бакунов П.Б. Жиноят ҳуқуқи. Умумий қисм. Олий ўқув юртлари учун дарслик. —Т., «Янги аср авлоди», 2010. 664 бет.
5. <http://www.lex.uz>
6. <http://www.tsul.uz>
7. <http://www.norma.uz>
8. <http://www.gov.uz>
9. <http://www.legislature.ru>
10. <http://www.law.uk.edu>
11. <http://www.juristlib.ru>
12. <http://www.crime-research.ru>